

Tisztelt Alkotmánybíróság!

A 2020. január 22. napján kelt **IV/85-1/2020.** számú tájékoztatásuknak megfelelően a 2019. december 11. napján kelt eredeti alkotmányjogi panaszt – a kiegészítésekkel egységes szerkezetbe foglaltnak – az alábbiak szerint nyújtom be:

Sikkasztás büntette és más bűncselekmények miatt [REDACTED] ellen a **Budai Központi Kerületi Bíróság előtt 5.B.1129/2015. sz.** alatt folyamatban volt büntetőeljárásban alulírott **Dr. Gyórváry Brigitta Ágnes ügyvéd** [REDACTED]

[REDACTED] jogi képviselőjeként az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény 26.§ (1) bekezdése és 27.§-a alapján alábbi

alkotmányjogi panaszt

terjesztem elő:

Kérem a Tisztelt Alkotmánybíróságot,

1. Elsődlegesen állapítsa meg, hogy a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.) 52.§ (1) bekezdésében foglalt rendelkezés, miszerint:

52. § (1) Ha a sértett akár a büntetőeljárás megindítása előtt, akár azután meghal, helyébe egy hónapon belül hozzátartozója, törvényes képviselője vagy a sértett által jogszabály, illetve szerződés alapján eltartott személy léphet

Alaptörvény-ellenes és az Abtv. 41.§ (1) bekezdése alapján azt semmisítse meg azzal, hogy a megsemmisítésre irányuló eljárást függessze fel és hívja fel a jogalkotót a megfelelő szabályozás megalkotására.

vagy

2. Másodlagosan állapítsa meg, hogy

- a Fővárosi Törvényszék 2019. május 7. napján kelt 23.Bf.5244/2019/6. számú végzése (2. szám alatt csatolva),

- a Fővárosi Ítéltábla 2019. június 24. napján kelt 5.Hkf.127/2019/3. számú végzése (3. szám alatt csatolva) valamint

- a Kúria 2019. október 17. napján kelt Bpkf.I.1043/2019/2. számú végzése (4. szám alatt csatolva)

Alaptörvény-ellenes és az Abtv. 43.§-ának megfelelően azokat semmisítse meg.

Kérelmem indokolásaként az alábbiakat adom elő

I./ Tényállás

I.1./ [REDACTED] sértettet a Budai Központi Kerületi Bíróság a 2003.09.03. napján kelt 7.P.XI.31.528/2002/7. számú ítéletével cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezte.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: IV/00085-2/2020	
Érkezett: 2020 FEBR 21.	
Példány: 1	Kezelőiroda:
Melléklet: 1 db	

sértett nevében eljáró [REDACTED] kirendelt gondnok adott ügyvédi meghatalmazást a pótmagánvádas eljárásban való jogi képviselő ellátására.

A Be. 52.§ (1) bekezdés a) pontja értelmében, ha a sértett akár a büntetőeljárás megindítása előtt, akár azután meghal, helyébe egy hónapon belül hozzátartozója, törvényes képviselője vagy a sértett által jogszabály, illetve szerződés alapján eltartott személy léphet. [REDACTED]

[REDACTED] számított egy hónapon belül léphetett volna fel joghatályosan a helyébe, ezt azonban elmulasztotta, tekintettel arra, hogy a jogi képviselő által történt bejelentésre csak a sértett halálát követő egy hónapon túl, 2019.03.21. napján került sor és a határidő elmulasztása miatt igazolási kérelmet sem ekkor, sem pedig a későbbiekben, de még a Be. 139.§ (2) bekezdése szerinti három hónapos határidőn belül sem terjesztett elő.

Mindezekre figyelemmel a Fővárosi Törvényszék, mint másodfokú bíróság megállapította, hogy [REDACTED] törvényes képviselő nem jogosult mint pótmagánvádló a vád képviselőtére, ezért a Be. 607.§ (1) bekezdése szerint, a Be. 567.§ (2) bekezdés c) pontjára figyelemmel az elsőfokú ítéletet hatályon kívül helyezte és [REDACTED] vádlott ellen indult büntetőeljárás megszűntette.

A Fővárosi Törvényszék végzésével szemben fellebbezést nyújtottam be a Fővárosi Ítéltáblához, amelyre [REDACTED] mint néhai [REDACTED] pótmagánvádló unokatestvére és egyik törvényes örököse – ekkor még a hagyatéki eljárás nem került befejezésre – adott meghatalmazást.

A fellebbezésben hivatkoztam arra, hogy a néhai pótmagánvádló szülei már nem élnek, leszármazója nincs, a hagyatéki eljárás befejezésre még nem került, ennek okán abban még a törvényes örökös személyének a megállapítására nem került sor, így a törvényes hozzátartozók személye nem tisztázott.

Előadtam, hogy az eljáró bíróságnak a Be. 535.§ (1) bekezdése alapján a Be. 488.§ (1) bekezdés d) pontjára figyelemmel a büntetőeljárás a pótmagánvádló halálának bejelentését követően fel kellett volna függesztenie azzal, hogy a hagyatéki eljárás jogerős befejezését követő 30 napon belül nyílik meg a lehetősége a törvényes hozzátartozóknak (örökösöknek) a sértett helyébe lépésre a pótmagánvádlói oldalon.

Ellenkező esetben nem tisztázható és igazolható, hogy a pótmagánvádló helyébe lépő személy a Be. 52.§ (1) bekezdésére tekintettel jogosult-e a büntetőeljárásban a sértett helyébe lépni és a pótmagánvádlói oldalon eljárni. (8. szám alatt csatolva a fellebbezés).

I.4./ A Fővárosi Ítéltábla az 5.Hkf.127/2019/3 sz. végzésével a fellebbezésemet és az azzal kapcsolatos igazolási kérelmemet elutasította (3. szám alatt csatolva).

Indokolásában kifejtette egyrészt, hogy azáltal, hogy a pótmagánvádló halálát követően a Be. 52.§ (1) bekezdés a) pontjában megjelölt személyek nem léptek a pótmagánvádló helyébe, egyben a pótmagánvádló jogi képviselőjének megbízatása is megszűnt. Ennek okán a Fővárosi Törvényszék 23.Bf.5244/2019/6. számú végzésének kihirdetésekor a pótmagánvádlói jogi képviselői megbízásom már fent sem állt, így pedig fellebbezés előterjesztésére sem voltam jogosult.

Ezt meghaladóan rámutatott arra is, hogy a Be. 52.§ (1) bekezdése értelmében a pótmagánvádló halála esetén a helyébe hozzátartozója, törvényes képviselője vagy a sértett által jogszabály illetve szerződés alapján eltartott személy léphet és ebben a körben az örökös nem szerepel. A fellebbezésben valószínűsítettem azt, hogy [REDACTED] a

büntetőeljárás tényéről 2019.05.22. napján szerzett tudomást, azonban nem jelöltem meg külön, hogy az elhunyt pótmagánvádlónak hozzátartozója-e. Az a körülmény, hogy a fellebbezésben törvényes hozzátartozónak (örökösnek) neveztem nem teszi megállapíthatóvá, hogy megfelel a Btk. 459.§ 14. pontban megjelölt hozzátartozónak, így a pótmagánvádlóként történő fellépésnek jogosultsága sem ellenőrizhető.

Az ügyben a jogutódlás bejelentésének egy hónapos határideje a néhai pótmagánvádló halálának időpontjától (2018.12.13.) számítandó, így az 2019.01.13. napjával letelt. Ezen időponttól számítandó az igazolási kérelemre nyitva álló 3 hónap, ami pedig 2019.04.13. napján eltelt, így az igazolási kérelem is elkésztett.

A Fővárosi Ítéltábla 5.Hkf.127/2019/3 sz. végzésével szemben fellebbezést jelentettem be a Kúriához. A fellebbezésemben előadtam, hogy a Fővárosi Törvényszék a 23.Bf.5244/2019/6. számú végzésével a büntetőeljárást a Be. 567.§ (2) bekezdés c) pontja alapján nem szüntethette volna meg. Tévesen terjesztette ki a Be. 567.§ (2) bekezdés c) pontját a pótmagánvádló halálát követően valamelyik hozzátartozójának a helyébe történő esetleges késedelmes perbelépésére.

Ezt meghaladóan a Be. 567.§-ában felsorolt, a büntetőeljárás megszüntetésének taxatív felsorolt esetei nem tartalmazznak olyan lehetőséget a bíróság számára, hogy ha az elhunyt pótmagánvádló helyére valamelyik hozzátartozója 30 napon belül nem lép be az eljárásba, akkor az eljáró bíróság az eljárást a Be. 567.§-a alapján megszüntetheti.

I.5./ A Kúria a Bpkf.I.1043/2019/2. számú végzésével a Fővárosi Ítéltábla 5.Hkf.127/2019/3. számú végzését helybenhagyta. A határozat az indokolásában csupán a képviseleti jogom fennállását és az igazolási kérelem elbírálását érintő kérdéseket taglalta, a lényeggel, azaz a büntetőeljárás megszüntetésének helyességével vagy helytelenségével érdemben nem foglalkozott.

A fentiekben leírtak és igazoltak alapján a rendelkezésre álló valamennyi jogorvoslati lehetőséget kimerítettem. Az ügyben felülvizsgálati eljárást, perújítást nem kezdeményeztem, illetve a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat sincs folyamatban.

II./ Általános jogi indokolás:

A 2018. július 1. napjától hatályos 2017. évi XC. törvény (Be.) 52.§-a és az azt megelőző cím szerint:

Sértetti jogutódlás

52. § (1) Ha a sértett akár a büntetőeljárás megindítása előtt, akár azután meghal, helyébe egy hónapon belül hozzátartozója, törvényes képviselője vagy a sértett által jogszabály, illetve szerződés alapján eltartott személy léphet, és

a) a polgári jogi igény érvényesítését kivéve gyakorolhatja a sértettet megillető jogokat, ideértve a magánvádlóként, vagy pótmagánvádlóként történő fellépést, és

b) vonatkozik rá az 51. § (6) bekezdés b) pontjában meghatározott kötelezettség.

(2) Több fellépésre jogosult személy esetén az érintettek kijelölhetik maguk közül a sértetti jogokat gyakorló személyt. Megegyezés hiányában az a személy gyakorolhatja a sértett jogait, aki az eljárásban elsőként fellépett.

(3) Nem természetes személy sértett megszűnése esetén helyébe egy hónapon belül a jogutódja léphet.

A Be. 10. § (1) bekezdés 5. pontja szerint: E törvény alkalmazásában

5. hozzátartozó: az egyeneságbeli rokon és ennek házastársa vagy élettársa, az örökbefogadó és a nevelőszülő (ideértve az együtt élő mostohaszülőt is), az örökbe fogadott és a nevelt gyermek (ideértve az együtt élő mostohagyermeket is), a testvér és a testvér házastársa vagy élettársa, a házastárs, az élettárs, a házastárs vagy az élettárs egyeneságbeli rokona és testvére.

██████████ nagyon jelentős pszichés problémái voltak, amelyek miatt került gondnokság alá helyezésre. Szülei korábban már elhunytak, házastársa, élettársa, gyermeke nem volt. Egyedüli rokonai az édesapja testvéreinek két gyermeke: ██████████ voltak.

██████████ ötmagánvádlónak tehát a Be. 52.§ (1) bekezdésében és a 10.§ (1) bekezdés 5. pontjában szabályozott hozzátartozója egyáltalán nem volt, kizárólag az ezen a körön kívül eső unokatestvérei, S██████████ voltak a legközelebbi rokonai.

Továbbá ██████████ magánvádlót a Budai Központi Kerületi Bíróság a 2003.09.03. napján kelt 7.P.XI.31.528/2002/7. számú ítéletével cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezte. Budapest I. kerület Gyámhivatala a 2012.06.28. napján kelt XII-36140/6/2012. számú határozatával ██████████ részére 2012. július 1-jei hatállyal ██████████ ndelte ki gondnokul, megállapítva egyben, hogy ██████████ kirendelt gondnok a gondnokolt törvényes képviselője, vagyonkezelője.

Tehát ██████████ etében volt ugyan gondnoka, azaz törvényes képviselője, de a törvényes képviseleti jog a képviselt (██████████ alálával értelemszerűen megszűnt.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) 2:33.§ (1) bekezdés b) pontja értelmében a gondnoki tisztség megszűnik, ha a gondnokolt meghalt. Ugyanerre a következtetésre jutott a Kúria is a Bpkf.I.1043/2019/2. számú végzésének [24] pontjában, kifejtette egyúttal, hogy ezen időponttól a gondnok nem jogosult a gondnokolt nevében eljárni.

Vagyis ██████████ gondnoka (törvényes képviselője) annak életében, ██████████ törvényes képviseleti minősége is megszűnt. Vagyis ██████████ ilyen címen sem léphetett volna ██████████ magánvádló helyébe a büntetőeljárásban.

(Ennek okán álláspontom szerint a Be. 52.§ (1) bekezdésének megfogalmazása helytelen. Egy elhunyt személynek nyilvánvalóan lehet hozzátartozója, lehet általa jogszabály vagy szerződés alapján eltartott személy, de nem lehet törvényes képviselője, legfeljebb csak volt törvényes képviselője, hiszen a képviseleti jog a halállal megszűnik.)

Tehát jelen esetben ██████████ em volt a Be. 10.§ (1) bekezdés 5. pontjában felsorolt hozzátartozója, nem volt törvényes képviselője (legfeljebb csak ex törvényes képviselője) és

nem volt általa jogszabály vagy szerződés alapján eltartott személy. Azaz nem volt egyetlen olyan személy sem, aki a Be. 52.§ (1) bekezdése a) pontjának értelmében a büntetőeljárásban pótmagánvádlóként a helyébe léphetett volna.

Ugyanakkor voltak rokonai (unokatestvérei), akik egyben a törvényes örökösei (jogutódjai) is voltak.

Álláspontom szerint a Be. 52.§ (1) bekezdése indokolatlanul szűkíti le a sértett halála esetére a sértett helyébe léphető személyek körét és indokolatlanul zárja ki a jogutódokat (örökösöket) ebből a körből.

A Be. 58.§ (1) bekezdés a) pontja szerint: A büntetőeljárásban egyéb érdekelt az a természetes vagy nem természetes személy, akinek vagy amelynek a jogára vagy a jogos érdekére a büntetőeljárásban hozott határozat közvetlen hatással van.

A Kúria Bpkf.I.1043/2019/2. számú végzésének [49] pontja szerint ilyen egyéb érdekelt a néhai pótmagánvádló örökösöként fellépő ██████████ e is. A Be. 579.§ (3) bekezdés b) pontja figyelembevételével éppen ezen egyéb érdekelti minőség nyitotta meg az örökösként fellépő személy és jogi képviselője számára a jogorvoslati lehetőséget a Fővárosi Törvényszék eljárást megszüntető végzésével szemben. A Be. 567.§ (2) bekezdés c) pontja szerinti megszüntetés ugyanis nem ügydöntő végzés, így tehát ellene az egyéb érdekeltek is fellebbezésre jogosultak.

Vagyis a hivatkozott szabályokat összevetve az irányadó tényállással, jelen esetben az az eljárásjogi anomália lépett fel, hogy bár nincs olyan személy, aki a Be. 52.§ (1) bekezdése alapján néhai ██████████ magánvádló helyébe léphessen a büntetőeljárásban (az örökös ugyanis ezen a címen nem jogosult erre), viszont amennyiben erre tekintettel az eljárás megszüntetésre kerül (mint ahogy a Fővárosi Törvényszék a 23.Bf.5244/2019/6. számú végzésével az eljárást meg is szüntette), az eljárás megszüntetésével szemben a néhai pótmagánvádló örököse – mint egyéb érdekelt – fellebbezést terjeszthet elő. De a fellebbezése már eleve nem járhat eredménnyel, hiszen örökösi minőségben az eljárásban a pótmagánvádló helyébe nem léphet be, vagyis az eljárást meg kell szüntetni.

És ez az egész anomália visszavezethető arra, hogy a Be. 52.§ (1) bekezdése teljesen indokolatlanul kizárja a sértett helyébe lépés lehetőségéből azokat, akik egyébként a sértett helyébe lépés elmulasztása miatti eljárás megszüntetés ellen fellebbezési joggal rendelkeznek, jelen esetben az egyéb érdekelteket, az örökösöket, azaz ██████████ ██████████ ██████████ ██████████ ██████████

Ez egyértelmű jogalkotói hiba, amit orvosolni szükséges. Egy ilyen átgondolatlan és hibás jogszabály szövegezés miatt jelen esetben egy olyan személy bújhat ki a büntetőjogi felelősségre vonás alól, aki hosszú éveken keresztül visszaélve a rábízott gondnokolt helyzetével, bűncselekményeket követett el a hivatásos gondnoki tisztségének leple alatt. Ráadásul ezt tovább folytathatja más szerencsétlen sorsúak sérelmére, hiszen az elsőfokú ítéletben kiszabott eltiltás a hivatásos gondnoki tisztségtől sem lépett hatályba az eljárás megszüntetése következtében.

A polgári eljárásjog ismeri a perbeli jogutódlás intézményét. A fél perbeli jogutódja az örököse. Márpedig a pótmagánvádas (vagy más) büntetőeljárásnak is lehetnek polgári jogi vonatkozásai és következményei. Bűncselekménnyel okozott kár esetében ugyanis a polgári bíróság nem állapíthatja meg, hogy a büntetőbíróság által jogerősen elítélt fél nem követte el a bűncselekményt. Vagyis a kártérítési felelősség jogalapja ez esetben már igazolva van. Pótmagánvád esetében a sértett halála esetén helyébe lépő személy nem érvényesíthet polgári jogi igényt, de külön polgári peres eljárást már nyilvánvalóan indíthat, ahol az előbbiek szerint egy büntető ítéletnek döntő fontossága lehet. Ezért is érthetetlen a Be. 52.§ (1) bekezdésében foglalt szabályozás.

Ráadásul a Be. 52.§ (1) bekezdésének jelenlegi szövegezése álláspontom szerint Alaptörvény ellenes is.

III./ Az alkotmányjogi panasz benyújtásának érdemi indokolása az Abtv. 26.§ (1) bekezdése alapján

Jelen indítványomban – a pótmagánvádas alapeljárás okán – a pótmagánvádló oldaláról közelítem meg a sértett (azaz pótmagánvádló) helyébe lépésre jogosultak körét.

A pótmagánvád a modern kontinentális államok büntetőeljárásai modelljeit jellemző ügyészi vádmonopólium korrekívumának egyik formája. Létjogosultsága több szempontból is indokolható:

- csökkenti az ügyészi vádmonopóliumból származó esetleges veszélyeket (politikai okból, szakmai tévedésből súlyos bűncselekmények elkövetői is büntetlenül maradhatnak a közvád hiánya miatt),
- ellensúlyozza a vádemelés megtagadásával, illetve a védelejtéssel előálló, a vádhoz kötött bírósággal szemben érvényesülő ügyészi túlhatalmat,
- megfelel azon nemzetközi (ENSZ, Európai Unió) büntetőpolitikai törekvéseknek, amelyek a bűncselekmény állam által háttérbe szorított szereplője: az áldozat/sértett eljárási helyzetének javítására, jogainak bővítésére irányultak,
- orvoslást jelenthet a hatósági tétlenség, illetve tárgyyszerűtlen eljárás esetére, valamint a közösségnek az igazságszolgáltatás elfogulatlan és pártatlan működésével kapcsolatban megfogalmazódó kételyeire.

A büntető igazságszolgáltatást érintő alkotmánybírói döntések elvi alapja, hogy demokratikus jogállamban a büntető hatalom az állam alkotmányosan korlátozott közhatalmi jogosítványa a bűncselekmény elkövetőinek felelősségre vonására. A büntető hatalom gyakorlásának, a büntető igény érvényesítésének intézmény-, és eszközrendszere közvetlenül alkotmányos jelentőségű.

A bűncselekmények a társadalom jogi rendjének sérelmét jelentik és a büntetés joga kizárólag az államot, mint közhatalmat illeti. A büntető igazságszolgáltatás állami monopóliumból a büntető igény érvényesítésének alkotmányos kötelezettsége következik.

A büntető igény késedelem nélküli érvényesítése az államnak a társadalommal szembeni alkotmányos kötelezettsége, a jogállamiság normatív tartalmából és a tisztességes eljáráshoz

való alkotmányos alapjogból levezetett alkotmányos követelmény. Ugyanakkor a büntető felelősségre vonás közhatalmi jellegéből, feladatának természetéből következően szükségképpen érinti az egyének alkotmányos alapjogait. A jogállamban a bűnüldözésnek szigorú anyagi jogi és eljárási jogi korlátok, feltételek között kell folynia.

Az Alkotmánybíróság több határozatában is kifejtette, hogy mivel a bűncselekmények a jogrend sérelmét jelentik és a büntetés jogát is az állam gyakorolja, azaz büntető igénye az államnak és nem az egyéneknek van, ezért a bűncselekmény sértettjének az elkövető megbüntetésével kapcsolatos kívánsága a büntető igény érvényesítésében csak korlátozott mértékben játszik szerepet. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság egy határozatában elismerte, hogy az ügyész közvádlói monopóliuma járhat olyan hátrányos következményekkel (pl. a vádemelés elmulasztása, vagy indokolatlan vádelejtés), amelyek a sértettek érdekeit hátrányosan befolyásolhatják. Az ilyen hibák elhárítása és hiányosságok kiküszöbölése lehetséges a jogalkotó által létrehozott vádkorrektívumok rendszere útján. (ABH 2002, 101, 113.)

Tehát bár a bűncselekmény sértettjének az elkövető megbüntetésével kapcsolatos kívánsága általában csak korlátozott mértékben játszik szerepet a büntető igény érvényesítésében, mégis bizonyos esetekben éppen ez a sértetti igény jelenti a jogi alapját a bűncselekmény elkövetője büntetőjogi felelősségre vonásának. Ilyen esetek a magánindítvány, magánvád illetve a pótmagánvád is.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a bűncselekmény elkövetésekor az államnak és nem a sértettnek keletkezik büntető igénye az elkövető megbüntetésére. Önmagában az, hogy az állam a Be.-ben törvényi alapot teremtett meghatározott feltételek esetén a hiányzó közvád pótlására, és így esélyt adott a sértetteknek, hogy a büntetőeljárás, illetve a vád megalapozottsága tekintetében az ügyésztől eltérő álláspontjukat a bíróság elé vigyék, nem teremtett egyben alkotmányos alapjogot a sértettek számára a jogaikat vagy jogos érdekeiket sértő, illetve veszélyeztető, büntetendő magatartások bírósági elbírálásához.

A törvényhozó viszonylag tág mérlegelési jogkörébe tartozik annak eldöntése, hogy a pótmagánvádra milyen esetekben ad lehetőséget, és milyen esetekben zárja ki. A jogalkotó mérlegelési jogkörén alapuló szabályozással szemben is érvényesülnek azonban az Alaptörvény követelményei, a jogalkotás szabadságának határait ebben az esetben is megszabják az alkotmányos rendelkezésekből adódó korlátok. A jogalkotó szabályozása nyilvánvalóan ilyen esetekben sem sértheti az Alaptörvényben foglalt jogokat.

Ilyen jogalkotási korlátot jelent nyilvánvalóan az Alaptörvény XV. cikke, mely szerint:

- (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.
- (2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.
- (3) A nők és a férfiak egyenjogúak.
- (4) Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.

(5) Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint valamely megkülönböztetés alkotmányellenessége akkor állapítható meg, ha a jogszabály a szabályozás szempontjából egymással összehasonlítható jogalanyok között tesz különbséget anélkül, hogy annak alkotmányos indoka lenne. Hátrányos megkülönböztetés jellemzően akkor állhat fenn, ha a szabályozás lényeges eleme tekintetében nem azonos az alanyok elbírálása, jogaik és kötelezettségeik meghatározása.

Márpedig a Be. 52.§ (1) bekezdése a természetes személy sértett halála esetén a sértett helyébe lépést csak a hozzátartozó, a törvényes képviselő vagy a sértett által jogszabály, illetve szerződés alapján eltartott személy számára engedélyezi. Nem engedélyezi viszont a jogutód (örökös) részére, ami pedig evidens lenne.

A jogszabály a jogutód számára csak a nem természetes személy sértett megszűnése esetén engedélyezi a sértett helyébe lépést (Be. 52.§ (3) bekezdése), magánszemély sértett esetében a Be. 52.§ (1) bekezdése nem.

Ez egyrészt indokolatlan, másrészt viszont álláspontom szerint Alaptörvény-ellenes is, hiszen a Be. 52.§ (1) bekezdése a szabályozás szempontjából egymással összehasonlítható jogalanyok között tesz különbséget anélkül, hogy annak alkotmányos indoka lenne. Különbséget tesz, hiszen természetes személy sértett halála esetén a jogutód részére nem engedélyezi a sértett helyébe lépést.

(Álláspontom szerint az is figyelemre méltó, hogy a Be. 52.§ (3) bekezdése ugyanakkor a nem természetes személy sértett megszűnése esetén viszont csak a jogutód számára engedélyezi a sértett helyébe lépést. Nem természetes személy sértettnek persze nyilvánvalóan nem lehet hozzátartozója, de törvényes képviselője már igen, sőt lehet akár olyan személy is, akit szerződés alapján eltartott.)

Természetes személy esetében nyilvánvalóan sokszor esik egybe a hozzátartozó és a jogutód (örökös) személye, de ez nem minden esetben van így, mint ahogy jelen esetben sincs. Semmilyen indoka – sem alkotmányos, sem egyéb – nem lehet annak, hogy a jogutódot (örököst) a Be. hivatkozott szakasza miért zárja ki a sértett helyébe lépés lehetőségéből. Úgy, hogy ugyanakkor minden egyéb jogviszony tekintetében viszont a jogutód (örökös) az, aki a sértett helyébe lép vagy léphet.

Tételezzük fel, hogy a sértettnek van egy olyan hozzátartozója, aki pl. még a sértett életében bűncselekményt követett el a sértett sérelmére, a sértett pedig emiatt az öröklésből érvényesen ki is tagadta. A sértettnek viszont van egy olyan barátja (nem hozzátartozója, még csak nem is rokona), akivel gyerekkorától kezdve egy egész életen át mindent megosztottak egymással. Ezért ez a barát a sértett végrendeleti örököse is lesz. Milyen jogalkotói megfontolás vezethet oda, milyen alkotmányos indoka lehet annak, hogy ennek a barátnak (aki jogutód, hiszen örökös) nincs joga a sértett helyébe lépni és így pótmagánvádlóként fellépni, de a sértett sérelmére bűncselekményt elkövető hozzátartozónak van?

A Be. 52.§-a előtti cím is az, hogy „Sértetti jogutódlás”. A Be. Kommentárja is a Be. 52.§-a kapcsán a sértett halála esetén a sértettet megillető jogok jogutódlásáról beszél. Mindezt úgy, hogy a hatályos szabályozás hibája folytán a sértetti jogutódlásra a sértett általános jogutódja

(ezen a jogcímen) nem jogosult. Csak abban az esetben jogosult a jogutódlásra, ha egyben hozzátartozó is (és csak ezen a jogcímen).

A Be. 52.§ (2) bekezdése alapján kialakított bírói gyakorlat több fellépésre jogosult esetében elsődlegesen annak engedi meg a sértett helyébe lépést, akit a sértett még életében erre kijelölt. Tehát e körben a bírói gyakorlat elfogadja a sértett akarát, ugyanakkor pl. egy végrendeleti örökös (aki ugyan nem hozzátartozó, de kifejezetten a sértett akarata alapján lesz a sértett jogutódja) számára a jogszabály nem biztosítja a büntetőeljárásban a sértett helyébe lépés lehetőségét.

Ha az élet valamennyi területét átfogó polgári jogi (és egyéb) jogviszonyokban a jogutód (örökös) a sértett helyébe léphet, akkor milyen alkotmányos indoka lehet annak, hogy a büntetőeljárásban a jogutódnak (örökösnek) nincs joga ugyanerre?

A bírósági gyakorlatban is megjelenik ez az anomália, hiszen pl. a Pécsi Ítéletábla a Bf.53/2018/10. számú határozatában a lefoglalt bűnjelek kiadásáról rendelkezett és e körben azt állapította meg, hogy mivel a sértett az elsőfokú bíróság ítéletének kihirdetése után elhalálozott, a lefoglalt bűnjeleket pedig a Be. 321.§ (1) bekezdése alapján a tulajdonosnak kell kiadni, ugyanakkor a tulajdonos jogi helyzetében a Be. 52.§-a szerinti jogutódlás történt. Így került sor annak megállapítására, hogy a jogszerűen a sértettnek járó bűnjeleket az örökösének rendelte kiadni a másodfokú bíróság.

Márpedig a Be. 52.§-ának jelenlegi szövege szerint az örökös (ezen a címen) nem léphetett a sértett helyébe, legfeljebb csak akkor, ha egyben a sértett hozzátartozója is volt. De a büntető perbeli jogutódlás akkor sem alapulhatott az örökösi minőségen, hanem kizárólag csak a hozzátartozói minőségen.

Álláspontom szerint tehát a Be. 52.§ (1) bekezdése Alaptörvény-ellenes, mivel egymással összehasonlítható jogalanyok között tesz különbséget anélkül, hogy annak alkotmányos indoka lenne.

Speciális a jelen helyzet annyiban, hogy a jogszabály szövege miatt Alaptörvény-ellenes, hogy hiányos, a felsorolás túl szűken határozza meg a sértett helyébe léphető jogosultak körét, így az kiegészítésre szorul, vagy a felsorolás helyett másképp kell meghatározni a sértetti jogutódlásra jogosultak körét. Az is nyilvánvaló, hogy nem lehet mindenkit feljogosítani a sértetti jogutódlásra. Nyilván olyan személynek kell lennie, akinek valamilyen joga vagy jogi érdeke fűződik a sértett helyébe lépéshez. De ebben a körben álláspontom szerint a hozzátartozó, a törvényes képviselő vagy az eltartott összehasonlítható a jogutóddal (örökössel), olyannyira, hogy leggyakrabban a hozzátartozó és a jogutód (örökös) személye között átfedés van, de ez nem minden esetben van így. Márpedig a jogutódnak abban az esetben is alapos jogi érdeke fűződhet a sértett helyébe lépéshez, ha egyébként nem minősül a Be. szabályai szerinti hozzátartozónak, törvényes képviselőnek vagy eltartottnak.

Az Alaptörvény Alkotmánybíróságról szóló 24. cikke (2) bekezdés c) pontja és (3) bekezdés a) pontja értelmében az Alaptörvény-ellenes jogszabályi rendelkezés jogkövetkezménye az adott jogszabályi rendelkezés megsemmisítése.

Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (Abtv.) 39.§ (3) bekezdése értelmében az Alkotmánybíróság az alkalmazott jogkövetkezményeket az Alaptörvény és e törvény keretei között maga állapítja meg.

A 41. § (1) bekezdése értelmében ha az Alkotmánybíróság a 24. § vagy a 25-26. § szerinti eljárásában a hatályos jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességét megállapítja, a jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést teljesen vagy részben megsemmisíti.

Ugyanakkor az Alkotmánybíróság a hatáskör-értelmezése során az utólagos normakontroll hatáskör gyakorlásának új típusai esetében minden esetben meghatározta az értelmezett hatáskör gyakorlásakor megállapított alkotmányellenesség jogkövetkezményeit is, amely nem feltétlenül jelentette a rendelkezés (azonnali) megsemmisítését. Így pl. nemzetközi szerződést kihirdető jogszabály alkotmányellenessége esetén a megsemmisítésre irányuló eljárást felfüggesztette (ugyanis a jogalkotó kötelezettsége, hogy a vállalt nemzetközi jogi kötelezettség és a belső jog összhangját megteremtse), vagy pl. informális jogértelmezéseknél az alkotmányellenesség kimondására megsemmisítés nélkül került sor.

Az nem lehet kérdéses, hogy az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozik a Be. megjelölt rendelkezése Alaptörvény-ellenességének vizsgálata. Azonban azt is figyelembe kell venni, hogy a Be. jelenlegi szabályozása a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló, 2012. október 25-i 2012/29/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (továbbiakban: Irányelv) hazai jogba való átültetése eredményeként, az abban meghatározott minimumszabályok átvételével alakult ki.

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 288. cikke értelmében az irányelv kötelező erejű a címzett országokra nézve az elérendő eredmény tekintetében, míg a forma és az eszköz megválasztása a nemzeti hatóságok hatáskörében marad. Ahhoz, hogy egy irányelv nemzeti szinten hatályba lépjen, az uniós országoknak jogszabályt kell elfogadnia az átültetéshez. Ennek a nemzeti intézkedésnek eleget kell tennie az irányelvben meghatározott célkitűzéseknek. Amennyiben valamely ország elmulasztja egy irányelv átültetését, a Bizottság kötelezettségsgései eljárást kezdeményezhet és eljárást indíthat az adott ország ellen az EU Bírósága előtt.

Magyarországon az Irányelvet a 2015. évi CLI. törvény ültette át, mely az akkor hatályos Be. (1998. évi XIX. törvény)-t módosította. A jelenlegi Be. már ennek a szabályozásnak a figyelembe vételével készült.

Tehát a Be. 52.§ (1) bekezdésének (azonnali) megsemmisítése azt is eredményezné, hogy így Magyarország nem tett eleget az Irányelvben foglaltak nemzeti jogba való átültetésére vonatkozó uniós kötelezettségének. Ez esetben viszont álláspontom szerint az Alkotmánybíróságnak az Abtv. 46.§ (1) és (2) bekezdés a) pontjának alkalmazásával joga van a mulasztó jogalkotót határidő megjelölésével felhívni jogalkotói feladatának teljesítésére.

Az is mindenképpen kihangsúlyozandó, hogy az Irányelv minimális harmonizációt ír elő, azaz a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozóan csupán az egyes tagországoktól elvárt minimumkövetelményeket határozza meg. Az egyes uniós

országok jogosultak tehát az Irányelvben meghatározottakhoz képest többletjogokat adni, illetve más személyeket is jogosulttá tenni.

Ez jelen esetre vonatkoztatva azt jelenti tehát, hogy a Be. 52.§ (1) bekezdésében a sértett helyébe lépésre felsorolt jogosultak körének kiegészítése a jogutód (örökös) megjelölésével mind az alkotmányos követelményeknek, mind pedig az Irányelvben foglaltaknak megfelelne.

Összességében tehát álláspontom szerint:

- bár a büntetőeljárásban a pótmagánvád szabályozása (ideértve a pótmagánvádló – mint sértett – halála esetére irányadó szabályozást) a jogalkotónak nem Alaptörvényből eredő kötelezettsége, de
- ha már a jogalkotó ennek ellenére mégis szabályozza ezeket a kérdéseket, a jogalkotása szabadságának határait ebben az esetben is megszüntetik az Alaptörvény rendelkezéseiből adódó korlátok, vagyis a jogalkotó a szabályozással Alaptörvényből eredő jogot nem sérthet,
- a jogalkotó a Be. 52.§ (1) bekezdése jelenlegi szövegezésével megsértette az Alaptörvény XV. cikke (1) és (2) bekezdésében foglalt hátrányos megkülönböztetés tilalmát azzal, hogy a sértett halála esetén a sértett helyébe léphető jogosultak körét túl szűken megállapítva a szabályozás szempontjából egymással összehasonlítható jogalanyok között különbséget tett anélkül, hogy annak alkotmányos indoka lenne,
- az Alaptörvény-ellenes jogszabályi rendelkezés jogkövetkezménye annak megsemmisítése, de mivel az adott rendelkezés szabályozása Magyarország számára Uniós kötelezettség, így az Uniós kötelezettségnek való megfelelés és az Alaptörvénynek megfelelő belső szabályozás összhangjának megteremtése a jogalkotó kötelezettsége.

Mindezekre tekintettel azt indítványozom, hogy a T. Alkotmánybíróság semmisítse meg a Be. 52.§ (1) bekezdését, de a megsemmisítésre irányuló eljárást az Abtv. 45.§ (4) bekezdése alkalmazásával függessze fel és az Abtv. 46.§ (1) és (2) bekezdés a) pontja alapján határidő megjelölésével hívja fel a jogalkotót az Alaptörvénynek és az Irányelvnek is megfelelő szabályozás meghozatalára.

A jogalkotó számára ez esetben az is megfontolandó kérdés, hogy amennyiben a sértetti jogutódlásra a sértett általános jogutódja (örökös) is jogosulttá válik, akkor a Be. 52.§ (1) bekezdésében meghatározott 1 hónapos határidő mikortól számíthat. Az örökös személyének megállapítása a jogerős hagyatékátadó végzésben történik, így az örökösnek értelemszerűen csak ezt követően nyílhat meg a lehetősége a sértett büntetőeljárási jogainak átvételére.

IV./ Az alkotmányjogi panasz benyújtásának érdemi indokolása az Abtv. 27.§-a alapján

Az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése szerint a törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

A (2) bekezdés szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékosság, nyelv, vallás, politika vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

Az Alaptörvény XXVIII cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által

felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

Az Alaptörvény 28. cikk szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.

Alapvető alkotmányjogi kérdés, hogy a bírósághoz fordulás lehetőségének a jogalkotó általi megteremtése sérült [REDACTED] vonatkozásában, amely az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésébe foglalt bírósághoz fordulás jogának védelmi körébe esik.

A bírói döntések alkotmányjogi felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27.§.) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény (3/2015.(II.2.) AB határozat, 13/2016. (VII.18.) AB határozat). Az Alaptörvény 28. cikke megköveteli, hogy a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék.

Az Alaptörvény 28. cikke szerint a jogszabály Alaptörvénnyel összhangban történő értelmezése a bíró számára nem csak jog, hanem kifejezett kötelezettség. Amennyiben a bíró a jogszabály szövegét az értelmezés segítségével az Alaptörvénnyel összhangban tudja alkalmazni, annyiban ennek megfelelően köteles eljárni. (28/2013. (X.9.) AB határozat)

Az Abtv. 27.§ szerinti alkotmányjogi panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e.

Az Alkotmánybíróság tehát azt vizsgálhatja, hogy a konkrét bírósági jogértelmezés és jogalkalmazás következtében megvalósult-e az indítványozót érintően az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rögzített tisztességes bírósági eljáráshoz való jog egyik részjogosítványának, a bírósághoz fordulás jogának, valamint az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében biztosított törvény előtti egyenlőség követelményének a sérelme.

A pótmagánvádas eljárás a büntetőeljárás törvény értelmében a sértett által az eljárás megszűnését eredményező hatósági döntés esetén kezdeményezhető. A pótmagánvádló a büntetőeljárásban kettős szerepet tölt be, egyrészt ő a bűncselekmény sértettje, másrészt a közvádló helyébe lépve gyakorolja a vádhatóság jogosítványait.

Ügyfeleket azonban az eljáró bíróságok kizárták néhai [REDACTED] pótmagánvádló helyébe történő belépéstől, ennek okán pedig az eljáró bíróságok megszüntettek egy olyan büntetőeljárást, amiben a vádlott bűnösségét az elsőfokú bíróság megállapította és vele szemben ítéletet hozott.

A jelen ügyben az alaptörvény XXVIII. cikkében rögzített tisztességes bírósági eljáráshoz való jog egyik részjogosítványa, a bírósághoz való fordulás joga, valamint az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében biztosított törvény előtti egyenlőség követelménye és a XV. cikk (2) bekezdésében deklarált megkülönböztetés tilalma sérült.

A tisztességes bírósági eljáráshoz fűződő jog körébe tartozik a hatékony bírói jogvédelem követelménye, amely szerint a jogi szabályozással szemben alkotmányos igény, hogy a perbe vitt jogokról a bíróság érdemben döntsön (7/2013 Ab határozat, 36/2014 AB határozat).

Abban a körben, amelyben a jogalkotó a sértett pótmagánvádlóként történő fellépését, valamint a halála esetén a helyébe történő belépést megengedi, mind a törvényi szabályozásnak, mind a jogintézmény alkalmazásának összhangban kell állnia az Alaptörvény rendelkezéseivel. A tisztességes eljárás alkotmányos követelményrendszerét kielégítő hatékony bírói jogvédelem érvényesülése konkrét esetben az irányadó eljárási szabályok függvényében ítélt meg.

A pótmagánvád jogintézményének a bevezetésével a jogalkotó lehetőséget teremtett a sértettek számára, hogy az állami büntetőigény érvényesítőjeként lépjenek fel és bírósági eljárást kezdeményezzenek. A bírói jogvédelem lehetőségét a büntetőeljárási törvény rendelkezései teremtik meg.

Az eljáró bíróságok ezzel szemben nem voltak figyelemmel arra az alapjogi aspektusra, hogy ügyfelemnek az elhunyt pótmagánvádlo helyére történő belépésből való kizárásával nem csak a törvényes lehetőségeit, hanem az Alaptörvényből fakadó jogát is korlátozták. A tisztességes eljáráshoz való jog abszolút jog, amellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, ennek okán a tisztességes eljáráshoz való jog nem korlátozható.

Tényként állapítható meg, hogy az eljáró bíróságok is részben ellentmondásosan értékelték a kialakult helyzetet az eljárásban.

Egyrészt az általam is többször hivatkozott Be. 52.§.(1) bekezdése értelmében, ha a sértett akár a büntetőeljárás megindítása előtt, akár azután meghal, helyébe egy hónapon belül hozzátartozója, törvényes képviselője vagy a sértett által jogszabály, illetve szerződés alapján eltartott személy léphet.

A Be. 10.§. (1) bekezdés 5. pontja szabályozza azt, hogy ki minősül hozzátartozónak. Ezen szabályozás szerint hozzátartozó az egyeneságbeli rokon és ennek házastársa vagy élettársa, az örökbefogadó és nevelőszülő, az örökbefogadott és a nevelt gyermek, a testvér és a testvér házastársa vagy élettársa, a házastárs vagy az élettárs, a házastárs vagy élettárs egyeneságbeli rokona és testvére.

Néhai [REDACTED] szigorúan nézve nincs olyan hozzátartozója, aki a fenti körbe tartozna, a legközelebbi hozzátartozója [REDACTED] unokatestvére. A Be. 52.§ (1) bekezdése és a 10. § (1) bekezdés 5. pontja alapján azonban ha kizárólag olyan távolabbi rokon van csupán, aki ebbe a körbe nem fér bele, úgy egy bűnösséget megállapító elsőfokú ítéletet követően – annak jogerőre emelkedése hiányában – a bűncselekményt elkövető kimenekülhet a büntetőeljárás alól.

Ezt meghaladón is a Be. 52.§ (1) bekezdés szerinti 30 napos perbe lépési határidő megtartását az eljáró bíróságok akként értelmezték, hogy az kizárólag a bűncselekményt elkövető részére volt kedvező.

A Legfelsőbb Bíróság (Kúria) 2123/2010 sz. büntető elvi határozata éppen azt mondta ki egy hasonló ügyben, hogy a büntető eljárásban a bíróságnak kell tisztáznia azt, hogy a hozzátartozó mikor szerzett tudomást a sértett (pótmagánvádlo) haláláról és csak ezt követően lehet abban a kérdésben alaposan dönteni, hogy a határidő megtartott-e vagy sem.

Fővárosi Ítéltábla, mint harmadfokú bíróság 5.Hkf.127/2019/3. számú végzése, valamint a Kúria Bpkf.I.1043/2019/2. számú végzése ellentétes az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésből fakadó részjogosítvány, a bírósághoz fordulás jogával, amely okán szíveskedjék a határozatokat megsemmisíteni.

Előadom, hogy a Kúria Bpkf.I.1043/2019/2 sz. végzését 2019.10.31. napján vettem át, így a rendelkezésemre álló 60 napos eljárási határidőn belül kerül az alkotmányjogi panaszom benyújtásra a t. Alkotmánybírósághoz.

Kijelentem, hogy a személyes adataim nyilvánosságra hozatalához nem járulok hozzá.

Jelen beadványomhoz csatolom a kifejezetten az alkotmányjogi panasz előterjesztésére vonatkozó ügyvédi meghatalmazásomat.

Kelt: Budapest, 2020. február 17.

